

Socialutskottets yttrande

1990/91:SoU1y

EG

1990/91
SoU1y

Till utrikesutskottet

Utrikesutskottet har berett berörda utskott tillfälle att yttra sig över följande motioner om EG: 1989/90:Fi207 yrkande 5, U501, U502 yrkande 1, U503 yrkandena 1–6, U504, U506, U509, U510, U511, U512, U513, U515, U516, U518 yrkandena 1, 2 och 6–13, U519 yrkandena 1–5, 7 och 8, U520, U521, U522, U523, U529, U530, U531, U532, U533, U541, U542 yrkandena 1, 2 och 4–13, U544, U546, U547 yrkandena 1, 2 och 4, U548, U549, U550 yrkande 1, U552, U554 och U657 yrkande 1.

Socialutskottet begränsar sitt yttrande till motionerna U503, U512, U515 yrkande 7, U521 yrkandena 1, 4 och 6, U530, U541, U542 yrkande 6, U544, U546 och U549.

Socialpolitiken i stort

I motion U521 av Inger Schörling m.fl. (mp) hemställs att riksdagen ger regeringen till känna att de i motionen citerade, negativa verkningarna som enligt regeringens årsrapport om det europeiska samarbetet befaras bli en följd av EG-anpassningen inte är ett pris som Sverige är berett att betala för EG-anpassningen (yrkande 1).

Enligt motionärerna medger regeringen i årsrapporten Sverige–EFTA–EG 1988 att "den inre marknadsprocessen" leder till bl.a. ökad nyfattigdom och ökade regionala skillnader. Svårigheterna att ge EG en social dimension kan enligt motionärerna inte skyllas på enstaka bromsare utan problemet ligger djupare i EGs och den inre marknadens grundstruktur.

I motion U515 av Lars Werner m.fl. (vpk) hemställs att riksdagen hos regeringen begär att denna till EG-kommissionen, EG-parlamentet och EGs ministerråd framför att Sverige inte kan godta försämringar bl.a. när det gäller den generella välfärdspolitiken. Sverige har enligt motionärerna i EG–EFTA-förhandlingarna när det gäller undantag haft en exempellös låg profil (yrkande 7).

I motion U503 av Carl Bildt m.fl. (m) redovisas moderata samlingspartiets syn på socialpolitikens utveckling vid ett kommande EG-samarbete. Motionen innehåller dock inget yrkande som faller inom socialutskottets ansvarsområde.

Hittills har de sociala frågorna inte ingått i EG-samarbetet. Att EG nu håller på att skapa en social dimension innebär inte att sociallagstiftningen kommer att bli likformig. Varje land kommer även i framtiden att kunna avgöra de sociala förmånernas utformning inom ramen för de minimiregler som nu samlas i en social stadga.

Dessa minimiregler kan påskynda utbyggnaden av sociala förmåner i Medelhavsländerna. För Sveriges del kommer en framtida social stadga knappast att innebära några höjda krav.

Motståndare till europeisk integration hävdar ofta att svensk socialpolitik skulle försämrats om Sverige deltar i integrationsarbetet. Det är fel. EG-samarbetet har inskränkts till att tillse att reglerna är sådana att det inte diskriminerar invånare från ett annat EG-land. För övrigt står Sverige inte alls i någon särställning beträffande sociala förmåner — flera länder i Väst Europa erbjuder sina invånare ett motsvarande och ibland bättre skydd.

I utrikesdepartementets årsbok *Sverige—EFTA—EG 1988* som åberopas av motionärerna i motion U521 sägs bl.a. följande (s. 109).

Redan i Romtraktaten finns inskrivet att den ekonomiska utvecklingen skall leda till förbättrade sociala villkor. För att inte förvärpa de regionala skillnaderna, arbetslösheten, ojämlikheten mellan könen och den nya fattigdomen när den inre marknadsprocessen påskyndas genom företagssammanslagningar, jordbruksnedläggningar och övrig strukturomvandling krävs dämpande sociala åtgärder på kortare sikt. Insikten finns om att de rikare länderna inte kan fortsätta att vara rika om de fattigare inte hjälps till en högre nivå. Socialpolitikens hörnstenar är alltså åtgärder mot arbetslösheten, stimulans åt vissa kategoriers rörlighet, regionalutjämning med hjälp av strukturfonderna, utbildning och solidaritet med mindre gynnade grupper samt inflytande för anställda och bättre tillvaratagande av "den sociala dialogen" mellan arbetsmarknadens parter och kommissionen.

I årsboken *Sverige—EFTA—EG 1989* sägs bl.a. följande om behandlingen inom EG av frågan om den sociala dimensionen (s. 24 f.).

Vikten av att den sociala utvecklingen sker i takt med den ekonomiska utvecklingen och den inre marknads framväxt har många gånger framhållits av kommissionspresidenten Delors. EG:s stats- och regeringschefer har vid sina möten såväl under 1988 som 1989 givit uttryck för samma inställning. Den "sociala dimensionen" av den inre marknaden är ett vittomfattande begrepp som flitigt debatterats under 1989, och den som fått en mer konkret innebörd genom arbetet med att utforma en "social stadga" på EG-nivå. EG:s ekonomiska och sociala kommitté — som, på uppdrag av Jacques Delors, i februari 1989 presenterade sina förslag till vad en sådan stadga skulle innehålla — liksom Europaparlamentet och i hög grad ETUC och UNICEF, har under det gångna året aktivt deltagit i diskussionerna om den sociala dimensionen och framfört synpunkter på kommissionens arbete med den sociala stadgan.

Storbritannien, som hela tiden ställt sig avvisande till idén om en social stadga på EG-nivå, kunde inte förmås att acceptera det utarbetade förslaget, trots ihärdiga ansträngningar från kommissionens och det franska ordförandeskapets sida under hösten 1989.

Således var det stats- och regeringscheferna i elva medlemsländer som vid Europeiska rådets möte i Strasbourg 8—9 december antog en

"EG:s sociala stadga", eller — med den fullständiga titeln — "den Europeiska gemenskapens stadga om grundläggande sociala rättigheter för arbetstagare".

Stadgan, som antogs i form av en "högtidlig deklaration", är inte något juridiskt bindande dokument utan mer ett politiskt instrument som innebär "moraliska förpliktelser" för medlemsländerna att se till att de grundläggande sociala rättigheter som stadgan behandlar garanteras i respektive land. Samtidigt ger stadgan en uppmaning till, och stöd för kommissionen att — inom sitt kompetensområde — lägga fram erforderliga förslag till direktiv, rekommendationer och andra instrument för implementeringen av den sociala stadgan.

Kommissionen hade också, redan innan stadgan antogs, presenterat sitt handlingsprogram för implementeringen av den sociala stadgan. Handlingsprogrammet upptar ett antal förslag till åtgärder som avses presenteras 1990—92, och som kommissionen ser som nödvändiga för att garantera tillämpningen av viktiga, grundläggande rättigheter som omfattas av den sociala stadgan, och härigenom utveckla den sociala dimensionen av den inre marknaden.

Den mycket viktiga roll arbetsmarknadens parter har när det gäller denna utveckling framhålls i programmet.

De i handlingsprogrammet föreslagna åtgärderna grupperas inom 13 områden, bl.a. förbättring av levnads- och arbetsvillkor, social trygghet, äldre personer och handikappade.

För närvarande genomförs åtgärderna i handlingsprogrammet.

När det gäller Sveriges och EFTAs behandling av dessa frågor, vilket berörs i motion U515, sägs i årsboken för 1989 bl.a. följande (s. 109):

I de riktlinjer riksdagen fastställt för Sveriges fortsatta medverkan i det västeuropeiska integrationsarbetet framhålls det att Sverige skall verka för att den sociala dimensionen ges en ökad tyngd i det västeuropeiska samarbetet.

Den sociala dimensionen är ett mycket vittomfattande begrepp som berör flera departements och arbetsgruppers ansvarsområden. I syfte att införa de kommande förhandlingarna ta ett samlat grepp om de frågor som ryms inom den sociala dimensionen har en särskild statssekreterargrupp inrättats (februari 1990) för dessa frågor med representanter för andra berörda departement.

Inom — och i samråd mellan — berörda departement planeras nu nationella seminarier för ett informations- och åsiktsutbyte kring olika ämnen inom den sociala dimensionens område.

Inom ramen för Oslo/Bryssel-processen har under 1989 EFTA-länderna gemensamt deklarerat — först vid toppmötet i Oslo och därefter inom ramen för den arbetsgrupp (WG IV) som behandlar "angränsande politikområden" — att ett utvidgat ekonomiskt samarbete måste åtföljas av framsteg avseende den sociala dimensionen, som skall uppnås i samarbete med arbetsmarknadens parter. EFTA-länderna har här också uttryckt sin ambition att aktivt bidra till utvecklingen av den sociala dimensionen av det europeiska ekonomiska samarbetsområdet.

Vid WG IV:s möte den 7 december 1989 beslöts — på svenskt förslag — att sammankalla en ny ad hoc-grupp med EFTA-experter på "social policy"-området. Denna grupp har — i likhet med en rad andra, existerande expertgrupper på olika områden — fått i uppgift att bistå WG IV inför de kommande förhandlingarna.

Den nya expertgruppen, som höll sitt första möte i januari 1990, har i ett första skede sökt identifiera "relevant acquis" i form av fördragsbestämmelser, existerande och föreslagna EG-direktiv, institutioner,

kommittéer, programverksamhet m.m. som bör beaktas inför förhandlingarna. Även hälsopolitiska "acquis" behandlas i den aktuella gruppen.

På den sociala dimensionens område torde det i stor utsträckning bli fråga om att genom olika former av samarbete — i programverksamhet, informations- och erfarenhetsutbyte m.m. — främja en ur social synvinkel positiv utveckling i det europeiska samarbetet.

Av stor vikt är också att finna lämpliga former för EFTA-ländernas anknytning till viktiga kommittéer och andra organ, i syfte att skapa goda förutsättningar för EFTA-ländernas aktiva medverkan i utvecklingen av den sociala dimensionen i ett framtida EES.

Den ekonomiska och sociala undergruppen till *EFTAs rådgivande kommitté* färdigställde hösten 1989 en rapport om den sociala dimensionen av EES.

Ett gemensamt EFTA/EG-seminarium om den sociala dimensionen har anordnats den 18 och 19 oktober 1990.

Utrikesutskottet anförde i sitt betänkande 1988/89:UU19 följande om de sociala frågorna inom EG med anledning av två motionsyrkanden.

De sociala frågorna har ägnats ökad uppmärksamhet av EG-organen under senare år. En starkt bidragande orsak härtill är att kampen mot den höga arbetslösheten framstått som alltmer angelägen. I september 1988 presenterade kommissionen en rapport om den inre marknadens sociala dimension — ett slags vitbok på det sociala området. De åtgärder som föreslås i den saknar emellertid en fast tidsplan. Rapporten omfattar en rad skilda områden: sysselsättning, de sociala aspekterna av den fria rörligheten för personer, jämställdhetsfrågor, utbildningsfrågor.

EG har alltså ännu inte någon gemensam socialpolitik men ambitionerna finns att i gemenskapsarbetet få med allt fler av de sociala frågorna. Gemenskapens sociala och ekonomiska råd har fått i uppdrag att framlägga idéer om vad en "social stadga" för EG skulle kunna innehålla.

Utskottet delar uppfattningen i motion U561 (c) att det är viktigt att Sverige nära följer utvecklingen på de områden som sammanfattas under uttrycket "den sociala dimensionen". Som framhålls i motionen måste en utgångspunkt vara att vi i vårt samarbete med de västeuropeiska länderna slår vakt om det vi uppnått på det sociala området i vid bemärkelse. Sverige bör enligt utskottets bedömning kunna påräkna stöd inom EG för denna föresats. Det är även de västeuropeiska ländernas uppfattning att integrationsarbetet syftar till att skapa ett tryggare samhälle för Västeuropas medborgare.

Härmed ansågs motionsyrkandena besvarade.

Med anledning av två andra motionsyrkanden anförde utrikesutskottet följande.

De socialpolitiska frågorna omfattas liksom andra områden av regeringens breda översyn av våra relationer till EG. Häri ingår också EG-samarbetets potentiella inverkan på de sociala förmåner för pensionärer, barnfamiljer, sjuka och handikappade. Utskottet ser emellertid inga skäl till att regeringen inom ramen för denna översyn också skulle ompröva grunderna för den svenska socialpolitiken, vilket tycks vara innebörden av motion U565 (m).

I likhet med socialutskottet avstyrkte utrikesutskottet det sistnämnda yrkandet medan det andra fick anses besvarat.

1990/91:SoU1y

Socialutskottet konstaterar att lagstiftningen inom EG på det sociala området har mycket begränsad omfattning och att någon ändring för närvarande inte kan förutses. EG har ingen gemensam socialpolitik.

De sociala frågorna har dock under senare tid ägnats ökad uppmärksamhet inom EG. Detta har bl.a. resulterat i "EG:s sociala stadga om grundläggande sociala rättigheter för arbetstagare", ett icke bindande dokument som antagits av elva av medlemsländerna. Vidare har EG antagit ett handlingsprogram för tillämpning av den sociala stadgan innehållande ett antal förslag till åtgärder, som nu enligt uppgift genomförs.

Från regeringens sida har vid upprepade tillfällen framförts bl.a. av statsministern i riksdagen att social nedrustning är ett pris som vi i förhandlingarna med EG inte är beredda att betala.

Det bör i sammanhanget nämnas att Sverige liksom de flesta EFTA-länderna och flertalet EG-länder i större eller mindre omfattning anslutit sig till Europarådets sociala stadga som är bindande och garanterar ett flertal grundläggande sociala rättigheter.

Utskottet anser det angeläget att Sverige nära följer utvecklingen inom EG när det gäller frågor om den sociala välfärden. En självklar utgångspunkt måste vara att Sverige i kontakterna med EG med kraft slår vakt om de resultat som uppnåtts på det sociala området i vid bemärkelse. Det är också viktigt att Sverige i den utsträckning det är möjligt deltar i projekt och arbetsgrupper m.m. på detta område inom EG. Några sådana initiativ som begärs i motionerna U521 (mp) yrkande 1 och U515 (vpk) yrkande 7 behövs inte enligt utskottet, som föreslår att motionerna avslås.

Handikappolitik

I motion 1989/90:U530 av Olof Johansson m.fl. (c) hemställs att riksdagen ger regeringen till känna vad som anförts om handikappfrågornas betydelse i Sveriges förhandlingar med EG. (Motiveringen finns i motion 1989/90:So296). Motionärerna framhåller bl.a. att Sverige sett i ett europeiskt perspektiv har kommit relativt långt när det gäller stödet till människor med handikapp. I Sverige har samhället ett ansvar, och de handikappade är inte hänvisade till frivillig- och välgörenhetsorganisationer för att klara sitt dagliga liv. Samhällets ansvar för handikappade får inte uttunnas vid ett närmare till EG.

Av årsböckerna Sverige—EFTA—EG 1988 och 1989 framgår bl.a.:

Inom EG finns ett program för att främja social och ekonomisk integration, det s.k. HELIOS-programmet (Handicapped People in the European Community Living Independently in an Open Society) som omfattar åren 1988—1991. Det skall bidra till att de handikappade integreras socialt och ekonomiskt. Ungefär 10 % av EGs befolkning, eller ca 30 miljoner människor, beräknas ha ett handikapp. 1988—1991 har omkring 150 milj.kr. avsatts för att intensifiera samar-

betet med näringslivet i olika EG-länder. Det finns en oro för att de handikappades situation kan komma att förvärras under tider med stor arbetslöshet. Arbetet på EG-nivå skall leda fram till ett förslag från kommissionen. De handikappade och deras familjer skall ges tillfälle att yttra sig i två rådgivande organ till kommissionen. Lokala och nationella ansträngningar skall förhoppningsvis inspireras av HELIOS-programmet. Ett andra handikappprogram aviseras i det nya sociala programmet, HELIOS II för 1992—1996. Ett direktivförslag för åtgärder för de motoriskt handikappade avses även utarbetas inom ramen för det nya sociala programmet. Avsikten är att ge de handikappade förutsättningar för att kunna skaffa sig både yrkesutbildning och arbete. Sverige har under de gångna åren haft vissa informella kontakter med HELIOS-programmets sekretariat.

Utskottet delar motionärernas inställning att samhällets ansvar för handikappade inte får uttunnas vid ett närmare samarbete med EG. Sverige bör också så långt det är möjligt medverka i EGs program för social och ekonomisk integration för handikappade (HELIOS). Något sådant initiativ som motionärerna begär behövs inte enligt utskottet, som föreslår att motion U530 (c) avslås.

Alkoholpolitik

I flera motioner tas olika alkoholfrågor upp, främst pris- och skattefrågor. Vissa motioner faller inom skatteutskottets beredningsområde. Socialutskottet behandlar dock samtliga motioner med hänsyn till utskottets ansvar för alkoholpolitiken i stort.

I *motion 1989/90:U512 av Lars Werner m.fl. (vpk)* hemställs att riksdagen ger regeringen till känna vad som anförts om att alkoholpolitiken skall undantas från EG-förhandlingarna.

Inom EG-länderna är alkoholpolitiken dåligt utvecklad, framhåller motionärerna. Inget land har tagit några större initiativ för allmänna begränsningar av alkoholkonsumtionen. Danmark och Irland utgör undantag. Båda länderna har relativt höga priser, dock mera betingade av ekonomiska intressen än av alkoholpolitiska strävanden.

Den omfattande gränshandel som i dag förekommer mellan Danmark och Västtyskland ger enligt motionärerna en tydlig bild av att det är omöjligt att på sikt, för ett land som tillhör EG, tillämpa en avsevärt annorlunda prissättning på alkohol än de andra medlemsländerna. Särskilt om man betänker att all gränskontroll skall upphöra efter 1993.

Den svenska alkoholpolitiken är enligt motionärerna i fara och de svenska EG-förhandlingarna måste bli medvetna om detta. En kraftfull markering från riksdagens sida om att alkoholpolitiken skall undantas från integrationsförhandlingarna är därför nödvändig.

I *motion 1989/90:U521 av Inger Schörling m.fl. (mp)* hemställs att riksdagen ger regeringen till känna att Sverige inte kommer att anpassa sig till någon gemensam alkoholskattesats tillsammans med EG (*yrkande 4*).

EG-anpassning innebär enligt motionärerna i princip utjämning av alkoholbeskattningen. I dag skiftar den väldigt mellan olika EG-länder. EG-kommissionen har enligt motionärerna föreslagit en utjämning så att priserna skulle öka i lågprisländerna och sjunka i högprisländer. EG-parlamentet har enligt motionärerna uttryckligen beslutat att vin-konsumtionen bör öka i de icke-vinproducerande EG-länderna. EG-domstolen har beslutat att icke-vinproducerande länder inte får beskatta vin högre än öl. Motionärerna frågar sig hur det då i praktiken skall vara möjligt för t.ex. Sverige att efter en EG-anpassning värja sig mot en flod av billigt importvin. Hur skall Sverige då kunna uppnå målsättningen att minska alkoholkonsumtionen i enlighet med WHO:s mål med 25 % till år 2005?

I motion 1989/90:U541 av Ingrid Ronne-Björkqvist (fp) hemställs att riksdagen ger regeringen till känna vad som anförts om alkoholfrågan i diskussionen kring ett närmande till EG. Ett medlemskap skulle enligt motionären kunna få förödande konsekvenser för folkhälsan om vi inte kan bevara vår handlingsfrihet på alkoholpolitikens område. Hittills har regeringen enligt motionären haft en låg profil när det gäller att lyfta fram de alkoholpolitiska frågorna i integrationsarbetet. Alkoholfrågan bör tas in som en viktig del i diskussionerna kring ett närmande till EG.

I motion 1989/90:U544 av Carl Frick och Anita Stenberg (båda mp) hemställs att riksdagen ger regeringen till känna dels att den nu klart skall upplysa EG om att Sverige vid en anpassning inte kommer att tillämpa de prisnivåer som nu är aktuella inom EG (yrkande 1), dels att den nu klart skall upplysa EG om att Sverige inte kommer att ändra sin socialt motiverade alkoholpolitik vid en anpassning till EG (yrkande 2).

Svensk solidarisk alkoholpolitik hotas av en EG-anpassning, anför motionärerna. Den svenska EG-anpassningen kommer att medföra att Sverige ställs inför allvarliga sociala problem. Inom EG har man en mycket liberal syn på alkoholkonsumtion. Man strävar efter att öka den för att kunna klara den stora vintillverkningen.

En svensk EG-anpassning innebär enligt motionärerna att Sverige skall följa de principer som har fastlagts i EGs vitbok §§ 13 och 58. Detta innebär att det kommer att bli kraftigt sänkta priser på alkoholhaltiga drycker i Sverige vid en anpassning. Den svenska prisnivån skulle betraktas som ett handelshinder eftersom den är och har till syfte att vara konsumtionsdämpande. Regeringen måste göra en konsekvensanalys av hur en EG-anpassning kommer att påverka prisbildningen när det gäller alkoholhaltiga drycker, och vilka sociala och statsfinansiella konsekvenser de lägre priserna på alkohol får.

I motion 1989/90:U546 av Anita Stenberg m.fl. (mp) hemställs att riksdagen beslutar att den pågående EG-harmoniseringen inte får leda till att skatterna på alkoholhaltiga drycker sänks.

I motion 1989/90:U549 av Karin Israelsson m.fl. (c) hemställs att riksdagen ger regeringen till känna vad som anförts om vikten av att de svenska alkoholpolitiska principerna upprätthålls vid förhandlingar med EG. (Motiveringen finns i motion 1989/90:So321.)

Ett närmande till EG kan enligt motionärerna innebära att alkoholbeskattningen måste harmoniseras. Inom EG försöker man harmonisera de olika skatterna länderna emellan. Detta skulle för Sveriges del kunna leda till en kraftig sänkning av våra dryckesskatter. Detta skulle medföra en kraftig höjning av alkoholkonsumtionen som i sin tur torde leda till ett större antal alkoholbetingade skador. I de kommande förhandlingarna med EG är det väsentligt att de svenska alkoholpolitiska principerna upprätthålls.

I sitt yttrande till utrikesutskottet med anledning av proposition 1987/88:66 Sverige och den västeuropeiska integrationen (SoU 1987/88:5y) anförde *socialutskottet* bl.a. följande.

Riksdagens alkoholpolitiska beslut år 1977 innebär bl.a. att prismekanismen bör utnyttjas som ett aktivt alkoholpolitiskt instrument. Enligt dessa riktlinjer måste därför priserna på alkoholdrycker vara höga och minst följa med i den allmänna prisutvecklingen. Utskottet förutsätter att integrationsarbetet i förhållande till EG inte bedrivs på ett sådant sätt att det försvårar en effektiv svensk alkoholpolitik. Det sagda hindrar självfallet inte ett internationellt samarbete på alkoholområdet syftande till minskad konsumtion.

Skatteutskottet framhöll i sitt yttrande till utrikesutskottet (SkU 1987/88:3y) följande.

När det gäller vissa punktskatter, som är utformade efter andra utgångspunkter än rent statsfinansiella, skulle en långtgående anpassning till EG-standard innebära problem. Utskottet tänker närmast på de svenska skatterna på alkoholdrycker som bl.a. har till syfte att bidra till en dämpning av konsumtionen av dessa varor.

— — —
Enligt utskottet bör målet för ett svenskt deltagande i den västeuropeiska integrationsprocessen vara att de sociala och hälsomässiga strävanden som vägleder den svenska politiken på dessa områden inte försvagas.

Utrikesutskottet slutligen framhöll följande (1987/88:UU24).

Utskottet instämmer i social- och skatteutskottens synpunkt att de sociala och hälsomässiga strävanden som vägleder den svenska skattepolitiken på alkoholens — — — område inte bör försvagas genom ett samarbete med EG. Enligt utskottets mening bör det vara möjligt att få förståelse för dessa synpunkter i kommande kontakter med EG, där det också finns en opinion som alltmer uppmärksammar — — — alkoholbrukets skadliga verkningar. Utskottet kan emellertid inte förorda att alkohol- — — — beskattningen redan i utgångsläget undantas från integrationsarbetet.

Riksdagen följde utrikesutskottet.

I sitt yttrande våren 1989 till utrikesutskottet 1988/89:SoU4y framhöll *socialutskottet* följande.

Enligt uppgift kommer alkoholfrågorna att studeras ytterligare i integrationsarbetet inom regeringskansliet.

Enligt vad utskottet inhämtat finns ingen gemensam alkoholpolitik inom EG. Varje land driver sin egen politik utan några begränsningar i form av direktiv e.d. på området. Något hinder för ett land att bedriva en restriktiv alkoholpolitik finns därför inte. När det gäller frågor om den indirekta beskattningen är läget oförändrat sedan frågan behandlades av riksdagen för ett år sedan.

Utskottet vidhåller sin tidigare uppfattning i dessa frågor. Utskottet förutsätter att integrationsarbetet i förhållande till EG inte bedrivs på ett sådant sätt att det försvårar en effektiv svensk socialpolitik. Detta hindrar självfallet inte ett internationellt samarbete på alkoholområdet, syftande till minskad konsumtion.

Socialutskottet avstyrkte de då behandlade motionerna.

Utrikesutskottet ville i betänkandet 1988/89:UU19 till vad socialutskottet anfört lägga att det inte heller finns någon gemensam skattepolitik inom EG och att avgöranden på de av vitbokens områden som gäller skattefrågor tills vidare inte fattas med majoritetsbeslut. Utrikesutskottet anförde vidare:

Strävan torde dock vara att efter hand nå fram till för medlemsländerna gemensamma regler för punktskatter, inkl. skatt på alkohol. Detta ändrar dock inte den svenska uppfattningen att alkoholpolitikens syfte måste vara att bringa ned konsumtionen av alkohol, bl.a. med hjälp av en verksam prispolitik. Som framgår av regeringens redovisning av det svenska integrationsarbetet avser Sverige att även inom ramen för ett närmare samarbete med EG föra en självständig alkoholpolitik med priset som ett viktigt instrument. Utskottet anser inte att det nu finns anledning för riksdagen att ta närmare ställning till de olika restriktioner som berörs i de föreliggande yrkandena.

Motionsyrkandena fick anses besvarade med hänvisning till vad utrikesutskottet anfört om den svenska alkoholpolitiken. Riksdagen följde utrikesutskottet.

Statsrådet Lindqvist svarade den 16 oktober 1990 på en fråga i riksdagen om den svenska alkoholpolitiken och EG. Statsrådet anslöt sig till vad utrikesutskottet anfört i betänkandet UU 1987/88:24 och tillade därutöver följande:

Det är tre huvudområden som kan komma att omfattas av diskussionerna mellan EG och EFTA när det gäller alkoholpolitikens utformning. Det ena är punktskatterna, det andra är gränshandeln och det tredje är monopolen.

När det gäller skatterna råder det utomordentliga svårigheter inom EG att finna en gemensam linje för hur punktskatterna skall utformas. Det man hittills har lyckats med inom EG är att bli överens om att vissa miniminivåer skall finnas hos alla, vilket lämnar öppet för länderna att gå uppåt i skattenivå om de så vill.

Gränshandeln har över huvud taget ännu icke diskuterats, ännu mindre utifrån ett alkoholpolitiskt perspektiv. Men den frågan kommer säkert längre fram.

När det gäller monopolen har man från EG-kommissionens sida krävt att en paragraf som motsvarar Romtraktatets 37 § om att statsmonopol inte får innebära handelspolitisk diskriminering skall tas upp till diskussion. Vi får räkna med att en diskussion kommer kring de alkoholmonopol som finns. Här pågår dels en intern utredning inom regeringskansliet, dels diskussioner mellan de olika EFTA-medlemmarna för att finna en gemensam linje. Några förhandlingar har ännu inte skett på den punkten.

Socialutskottet konstaterar nu på nytt att det inte finns någon gemensam alkoholpolitik inom EG och inte heller någon gemensam skattepolitik. Diskussioner pågår dock om skattepolitiken. Inget hindrar ett

land från att bedriva en restriktiv alkoholpolitik där t.ex. prismekanismen utnyttjas som ett aktivt alkoholpolitiskt instrument. Utskottet vill kraftigt understryka att integrationsarbetet från svensk sida inte får bedrivas så att en effektiv svensk alkoholpolitik försvåras. Utskottet utgår från att regeringen noga bevakar denna fråga. Några sådana initiativ som begärs i motionerna U512 (vpk), U521 (mp) yrkande 4, U541 (fp), U544 (mp), U546 (mp) och U549 (c) behövs dock inte enligt utskottet, varför utskottet föreslår att dessa motioner avslås.

Läkemedelspolitik

I motion 1989/90:U521 av Inger Schörling m.fl. (mp) hemställs att riksdagen ger regeringen till känna att Sverige inte kommer att frånhända sig sin oinskränkta rätt att självt fatta beslut om läkemedelsfrågor utan att dessa underställs EG eller annat överstatligt organ (yrkande 6).

Socialstyrelsens analys av EG-anpassningens inverkan på läkemedelspolitiken (Sverige och EG, läkemedelsfrågor, jämförelse mellan EG-regler och svenska bestämmelser, Socialstyrelsens läkemedelsavdelning, 1989-02-03) visar enligt motionärerna bl.a. följande:

- Enligt EG får "s.k. behovsparagraf inte förekomma i nationell läkemedelslagstiftning". Om man alltså i Sverige skulle vilja stämma i läkemedelsfloden genom att skärpa kraven på att tillverkaren måste visa att det finns ett otillfredsställt medicinskt behov, blir det inte möjligt på grund av EG-reglerna.
- Om den svenska läkemedelsindustrin inte skall bli diskriminerad på EG-marknaden måste Sverige bli fullvärdig medlem i EGs organ för gemensam läkemedelskontroll, CPMP. Om så sker kommer självständig svensk läkemedelskontroll inte att vara möjlig.
- EG tillåter s.k. parallellimport, dvs. en sorts okontrollerad import av läkemedel som liknar sådana som tidigare blivit godkända. Motsvarande är inte tillåtet i Sverige. "Parallellimport av den nuvarande typen i EG skulle få konsekvenser för den svenska läkemedelsförsörjningen av negativ art, då identitet med det ursprungligen godkända läkemedlet ej kan garanteras", konstaterar socialstyrelsen.
- "En principiell skillnad mellan EG:s krav och de svenska gäller synen på kombinationsprodukter. EG ställer inte samma strikta krav som Sverige."
- EGs regler betyder också att "de svenska särreglerna för naturmedel för injektion och övriga naturmedel måste upphöra".

En genomgång av EGs olika direktiv på läkemedelskontrollens område har som framgår av motionen skett inom socialstyrelsens läkemedelsavdelning (numera läkemedelsverket) inför de kommande EG/EFTA-förhandlingarna. EFTA-länderna har utsett observatörer som från årsskiftet deltar i EGs arbetsgrupper inom läkemedelsområdet.

Socialutskottet behandlade i sitt yttrande våren 1989 till utrikesutskottet 1988/89:SoU4y en motion om att läkemedelskontroll och läkeme-

delspolitik skulle undantas från EG-anpassning. Socialutskottet redogjorde i yttrandet för den utveckling inom dessa områden som skett bl.a. inom EG och EFTA. Utskottet anförde vidare:

Utskottet har inhämtat att svensk läkemedelsindustri vid upprepade tillfällen har framhållit behovet av en harmonisering av de svenska läkemedelsbestämmelserna med EG:s med hänsyn till den svenska läkemedelsexporten.

Vidare har inhämtats att en genomgång av EG:s olika direktiv m.m. på detta område gjorts inom socialstyrelsens läkemedelsavdelning. Den allmänna uppfattning inom avdelningen är att skillnaderna mellan EG:s regler på läkemedelsområdet och motsvarande svenska bestämmelser sakligt sett inte är stora. En ytterligare svensk harmonisering skulle inte medföra att kraven på läkemedel i Sverige generellt skulle minska.

Diskussioner pågår sedan en tid, på svenskt initiativ, mellan EFTALänderna om hur ett närmare samarbete med EG borde läggas upp. EG har också under hand visat intresse för diskussioner med EFTA i läkemedelsfrågor.

Såvitt nu kan bedömas innebär en harmonisering av de svenska läkemedelsbestämmelserna med EG:s ingen nackdel för den svenska läkemedelskontrollen. Däremot finns det skäl anta att en ytterligare harmonisering av de svenska läkemedelsbestämmelserna med EG:s skulle vara till fördel för den svenska läkemedelsindustrins möjligheter att exportera läkemedel till EG-länderna.

Utskottet kunde inte förorda att läkemedelskontrollen och läkemedelspolitiken undantogs från en EG-anpassning och föreslog därför att motionen avslogs. Även utrikesutskottet avstyrkte motionen (1988/89:UU19). Riksdagen följde utrikesutskottet.

Socialutskottet vidhåller sin tidigare inställning i fråga om harmoniseringen när det gäller läkemedelslagstiftningen och föreslår därmed att motion U521 (mp) yrkande 6 avslås.

Barnsäkerhetsfrågor

I motion 1989/90:U542 av Inger Schörling m.fl. (mp) hemställs att riksdagen ger regeringen till känna att de skillnader i bl.a. barnsäkerhet mellan EG och Sverige som påtalats av energiverkschefen och konsumentverket inte får utjämnas genom att svenska säkerhetskrav sänks eller planerade skärpningar försenas (yrkande 6).

Som exempel på normer för konsumentprodukter som kan komma att försämrats nämner motionärerna normer om yttertemperatur på ugnsluckor, centrifuger på tvättmaskiner och värmeelement i daghem. Enligt motionärerna kan svenska säkerhetskrav bli nedröstade i EG:s organ genom majoritetsbeslut.

En redogörelse för arbetet inom EG med barnsäkerhetsfrågorna finns i Fakta Europa — Konsumenterna i ett nytt Europa — En jämförelse mellan Sveriges och EG:s regler på konsumentområdet, UD Stockholm 1990 (s. 28 och 29).

I sitt yttrande till utrikesutskottet våren 1989 (1988/89:SoU4y) redogjorde socialutskottet med anledning av en liknande motion för utveck-

lingen inom EG och inom det nordiska samarbetet på området. Utskottet citerade också ett frågesvar av statsrådet Wallström i riksdagen den 16 mars 1989. Statsrådet anförde i sitt svar bl.a. följande.

De nordiska konsumentministrarna uttalade för ett år sedan att anpassningen till EG:s inre marknad inte bör medföra en sänkning av den nuvarande höga nordiska nivån i konsumentskyddet. I den mån säkerhetskraven för konsumentprodukter fastställs på europeisk nivå är det därför angeläget att Sverige deltar i arbetet. Detta gör vi både genom överläggningar med EG-kommissionen och genom deltagande i det europeiska standardiseringsarbetet. Till detta har vi anslagit nya resurser och vet redan att sådant arbete kan medföra att svenska säkerhetspunkter vinner gehör.

Samtidigt måste sägas att det inte är givet att Sverige på alla områden som rör konsumentprodukter har de bäst genomtänkta säkerhetsnormerna. Frågan om en anpassning av svenska konsumentskyddsbestämmelser får därför prövas från fall till fall.

Som ett exempel på att Sverige varit med och drivit på utvecklingen pekade statsrådet på frågan om säkerheten när det gäller leksaker.

Socialutskottet, som delade inställningen i frågesvaret såvitt rör barnsäkerhetsarbetet, föreslog att den då behandlade motionen skulle avslås.

Även lagutskottet yttrade sig över motionen (1988/89:LU4y).

Utrikesutskottet instämde i betänkandet 1988/89:UU19 i vikten av att Sverige engagerar sig i det västeuropeiska samarbetet på konsumentskyddsområdet. Även i övrigt anslöt sig utskottet till vad som anförts av lag- och socialutskotten. Riksdagen följde utrikesutskottet.

Statsrådet Wallström erinrade i ett frågesvar i riksdagen den 7 november 1989 om produktsäkerhetsnormer vid anpassning till EG om riksdagens uttalande och tillade:

Regeringen har i linje med detta som ett viktigt förbehåll i de diskussioner som nu pågår fört fram att de säkerhetskrav och nivåer som har uppnåtts på olika områden inte skall behöva sänkas.

Vi har ett bra konsumentskydd i Sverige, och det skall vi värna, men det är inte alltid så att vi har de bästa reglerna. I vissa fall råder en strängare ordning inom EG. Det kan också handla om att vi har samma mål som EG men att vi arbetar med olika medel.

Det går ännu inte att dra några generella slutsatser om hur en harmonisering av reglerna kommer att påverka den svenska produktsäkerheten. Givetvis kan den föranleda lagändringar. Det är riksdagens sak att ta ställning till sådana.

Det är inte bara de gällande EG-direktiven som är intressanta i detta sammanhang utan också de planerade. Vi eftersträvar tidig information och erfarenhetsutbyte om nya EG-regler. På konsumentområdet har kontakter etablerats med EG-kommissionen och olika EFTA-expertgrupper. Vi kan också från svensk sida påverka produktsäkerhetsregler, eftersom vi som fullvärdiga medlemmar redan deltar i de europeiska standardiseringsorganisationernas arbete.

Statsrådet betraktade inte EG-harmoniseringen på konsumentområdet som något stort problem.

Utskottet vidhåller sin tidigare inställning och föreslår att motion U542 (mp) yrkande 6 avslås.

1990/91:SoU1y

Stockholm den 25 oktober 1990

På socialutskottets vägnar

Daniel Tarschys

Närvarande: Daniel Tarschys (fp), Bo Holmberg (s), Anita Persson (s), Sten Svensson (m), Ingrid Andersson (s), Per Stenmarck (m), Johnny Ahlqvist (s), Rinaldo Karlsson (s), Ingegerd Anderlund (s), Ingrid Hemmingsson (m), Rosa Östh (c), Gudrun Schyman (vpk), Jan Andersson (s), Maj-Inger Klingvall (s), Barbro Westerholm (fp), Göran Engström (c) och Paul Cizuk (mp).

Avvikande meningar

1. Socialpolitiken i stort

Gudrun Schyman (v) och Paul Cizuk (mp) anser att sista stycket i avsnittet "Socialpolitiken i stort" i utskottets yttrande bort ha följande lydelse:

Utskottet befärar att en EG-anpassning kommer att leda till bl.a. en ökad nyfattigdom och ökade regionala skillnader.

Utskottet anser att Sverige inte kan godta att ett närmare samarbete med EG leder till försämringar av den generella välfärden. Regeringen måste till EG-kommissionen, EG-parlamentet och EGs ministerråd framföra detta.

Vad utskottet anfört bör enligt utskottets mening ges regeringen till känna med anledning av motionerna U515 (vpk) yrkande 7 och U521 (mp) yrkande 1.

2. Handikappolitik

Rosa Östh och Göran Engström (båda c) anser att sista stycket i avsnittet "Handikappolitik" i utskottets yttrande bort ha följande lydelse:

Sett i ett europeiskt perspektiv har Sverige kommit relativt långt när det gäller stödet till människor med handikapp. Samhället har ett ansvar, och de handikappade är inte hänvisade till frivillig- och välgörenhetsorganisationer för att klara sitt dagliga liv. Utskottet anser att samhällets ansvar för handikappade inte får uttunnas vid ett närmande till EG.

Vad utskottet anfört bör enligt utskottet ges regeringen till känna med anledning av motion U530 (c).

3. Alkoholpolitik

1990/91:SoU1y

Gudrun Schyman (v) och Paul Cizuk (mp) anser att sista stycket i avsnittet "Alkoholpolitik" i utskottets yttrande bort ha följande lydelse:

Inom EG har man en mycket liberal syn på alkoholkonsumtion. En svensk EG-anpassning kan innebära att det kommer att bli kraftigt sänkta priser på alkoholhaltiga drycker i Sverige. Den svenska prisnivån skulle betraktas som ett handelshinder eftersom den är och har till syfte att vara konsumtionsdämpande. Den svenska EG-anpassningen kan då komma att medföra att Sverige ställs inför allvarliga sociala problem, eftersom sänkta priser på alkoholhaltiga drycker erfarenhetsmässigt leder till ökad förbrukning och ett ökat antal alkoholister. Vår mångåriga och i grunden accepterade alkoholpolitik riskerar att raseras vid en anpassning till EG.

Vad utskottet anfört med anledning av motionerna U512 (vpk), U521 (mp) yrkande 4, U541 (fp), U544 (mp), U546 (mp) och U549 (c) bör enligt utskottet ges regeringen till känna.

4. Läkemedelspolitik

Gudrun Schyman (v) och Paul Cizuk (mp) anser att sista stycket i avsnittet "Läkemedelspolitik" i utskottets yttrande bort ha följande lydelse:

Utskottet befarar att en EG-anpassning av läkemedelslagstiftningen leder till att Sverige förlorar sitt självbestämmande i läkemedelsfrågor. En analys av socialstyrelsens läkemedelsavdelning (numera läkemedelsverket) av EG-anpassningens inverkan på läkemedelspolitiken visar bl.a. följande:

- Enligt EG får "s.k. behovsparagrafer inte förekomma i nationell läkemedelslagstiftning". Det blir omöjligt för Sverige att stämma i läkemedelsfloden genom att skärpa kraven på tillverkaren så att denne för att få registrering måste visa att det finns ett otillfredsställt medicinskt behov av läkemedlet.
- EG tillåter s.k. parallellimport, dvs. en sorts okontrollerad import av läkemedel som liknar sådana som tidigare blivit godkända. Parallellimport är inte tillåten i Sverige. Parallellimport av den nuvarande typen i EG skulle få negativa konsekvenser för den svenska läkemedelsförsörjningen eftersom identiteten med det ursprungligen godkända läkemedlet inte kan garanteras.
- EG ställer inte heller samma strikta krav som Sverige när det gäller kombinationsprodukter.

Utskottet anser att Sverige vid ett närmande till EG inte får frånhända sig rätten att självt fatta beslut i läkemedelsfrågor. Vad utskottet anfört med anledning av motion U521 (mp) yrkande 6 bör enligt utskottet ges regeringen till känna.

5. Barnsäkerhetsfrågor

1990/91:SoUly

Gudrun Schyman (v) och Paul Cizuk (mp) anser att sista stycket i avsnittet "Barnsäkerhetsfrågor" i utskottets yttrande bort ha följande lydelse:

Utskottet konstaterar att Sverige ställer större säkerhetskrav på konsumentprodukter än man gör inom EG. Det gäller bl.a. yttertemperaturen på ugnsluckor, på centrifuger på tvättmaskiner och på värmeelement på daghem. Utskottet motsätter sig en försämring av barnsäkerheten genom en sänkning av de svenska säkerhetskraven eller en försening av planerade skärpningar av de svenska kraven.

Vad utskottet anfört med anledning av motion U542 (mp) yrkande 6 bör enligt utskottets mening ges regeringen till känna.

